

LUONNONSUOJELU YKSITYISEN OMISTAMALLA
ALUEELLA

Kokko Elisa

Opinnäytetyö
Tekniikan ja liikenteen ala
Maanmittaustekniikka
Insinööri (AMK)

2017

Tekniikan ja liikenteen ala
Maanmittaustekniikan ko.
Insinööri (AMK)

Tekijä	Elisa Kokko	Vuosi	2017
Ohjaaja(t)	Aune Rummukainen		
Työn nimi	Luonnonsuojelu yksityisen omistamalla alueella		
Sivumäärä	45		

Suomen luonto on monimuotoisuudessaan arvokas ja ainutlaatuinen. Ihmisen toiminnan seurauksena monimuotoisuus, lajien runsaus ja luontotyyppien säilyminen ovat kuitenkin vaarassa. Tätä uhkaa yritetään torjua kattavalla lainsäädännöllä sekä valtiollisin toimin perustamalla luonnonsuojelualueita, erämaa-alueita ja luonnonsuojeluohjelmia. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten yksityinen maanomistaja voi toteuttaa luonnon- ja ympäristönsuojelua omalla maa-alueellaan, millaisin toimenpitein suojelu voidaan toteuttaa ja mitä seurauksia sillä on maan käyttöön.

Tärkeimpänä lähdeaineistona opinnäytetyölle on kansallinen ja Euroopan Unionin lainsäädäntö. Laki osin velvoittaa ympäristönsuojeluun, mutta myös mahdollistaa vapaaehtoisen tai vähimmäistasoa laajemman suojelun sekä turvaa maanomistajan oikeuden korvauksiin aiheutuneista haitoista ja ansionmenetyksistä. Suomen tämän hetken merkittävin hanke on Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO, joka nimestään poiketen on koko maan laajuudelta valtion varoin suojellut kymmeniä tuhansia hehtaareita yksityisen omistamaa maata.

Opinnäytetyön tuloksena on selvitys suojelun perusteista ja eri vaihtoehdoista. Maanomistaja ja viranomainen yhdessä valitsevat soveltuvan suojelun tason ja keston, joiden valintaan vaikuttavat niin kohteen ominaisuudet kuin maanomistajan toiveetkin. Haasteena onkin saada maanomistajat kiinnostumaan suojelusta ja tunnistamaan suojelun tarpeessa olevat kohteet omilla maillaan.

Avainsanat

luonnon monimuotoisuus, luonnonsuojelualueet,
metsätalous, metsänhoito

School of Technology, Communication and Transport
Degree Programme in Land Surveying
Bachelor of Engineering

Author	Elisa Kokko	Year	2017
Supervisor	Aune Rummukainen		
Subject of thesis	Private Land Conservation		
Number of pages	45		

Finnish nature can be considered unique due to its biodiversity, the wide range of species and the amount of untouched forests. Human activities affect the environment in both good and bad. Biodiversity, species abundance and habitat types are endangered by the unsustainable use of natural resources. However, efforts have been made to prevent this. There is a very comprehensive environmental legislation, which enables nature reserves, wilderness areas and nature conservation programmes. The purpose of this thesis is to study how a private landowner can preserve his own land and how it will affect to land usage.

The major source of information used in this thesis was the national and the European Union's legislation. The law obliges companies and citizens to take environmental issues into consideration, but it also provides means for voluntary and more extensive nature conservation. The national law also ensures reasonable compensation for the landowner's financial losses. The most significant national nature conservation programme is the Forest Biodiversity Programme for Southern Finland METSO. Despite its name, the programme now covers the whole country and has so far preserved tens of thousands of hectares of private owned land.

The result of this study is a report of why and how a private landowner should initiate conservation on his property. The landowner and the regional authorities together select the right implementation method depending on the nature's characteristics and needs and the landowner's wishes. The biggest challenge in establishing more private nature reserves and promoting the forest management in a sustainable way is to reach the landowners. They need accurate and targeted information to be able to identify the threatened species and habitats on their lands, and information about their options to preserve them.

Key words biodiversity, forest management, forestry economics, nature conservation areas

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	7
2	LUONNONSUOJELU	9
2.1	Luonnon monimuotoisuus.....	9
2.2	Ympäristöpoliittinen ohjaus.....	11
2.2.1	Ympäristönsuojelulaki	12
2.2.2	Luonnonsuojelulaki ja -asetus	12
2.2.3	Metsälaki	14
2.2.4	Vesilaki.....	15
2.2.5	Muut lait.....	15
2.2.6	Euroopan Unionin lainsäädäntö	17
2.3	Valtion luonnonsuojelualueet.....	19
3	LUONNONSUOJELU YKSITYISMAALLA	23
3.1	Yksityinen luonnonsuojelualue	23
3.2	Luonnonmuistomerkit	25
3.3	Kansallisen luonnonsuojelualan perustaminen yksityismaalle	26
3.4	Luonnonsuojelualan rajojen merkintä	27
3.5	Luonnonsuojelualan rauhoituksen lopettaminen.....	28
3.6	Korvaukset maanomistajalle.....	29
3.6.1	Pysyvä ja määräaikainen rauhoitus.....	29
3.6.2	Kauppa, maanvaihto ja haittakorvaus	30
3.6.3	Kestävän metsätalouden rahoituslaki.....	30
3.6.4	Metsätalouden ympäristötuki.....	31
4	ETELÄ-SUOMEN METSIEN MONIMUOTOISUUSOHJELMA METSO.....	32
4.1	METSO lukuina	33
4.2	METSO-suojelu	35
4.3	Alueen soveltuvuus METSO-ohjelmaan	36

4.4	Hakeminen	38
5	POHDINTA	40
	LÄHTEET	42

KÄYTETYT LYHENTEET

ELY-keskus	Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
EU	Euroopan Unioni
IUCN	International Union for Conservation of Nature
Kemera	Kestävän metsätalouden rahoituslaki
LUKE	Luonnonvarakeskus
METSO	Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma
MMM	Maa- ja metsätalousministeriö
SAC	Special area of conservation
SPA	Special protection area
SYKE	Suomen Ympäristökeskus
YM	Ympäristöministeriö

1 JOHDANTO

Suomen ensimmäinen luonnonsuojelulaki vuodelta 1923 loi puitteet luonnonsuojelualueiden perustamiselle ”luonnonkauniin tai muuten luontonsa puolesta huomattavan paikan säilyttämiseksi sellaisenaan taikka jonkin eläin- tai kasvilajin rauhoittamiseksi”. Lain 9 § tarjosi myös yksityiselle maanomistajalle halutessaan mahdollisuuden perustaa luonnonsuojelualue omalle maalleen. Hakemus tehtiin maaherralle, joka haki luonnonsuojeluvalvojalta lausunnon, ja jos luonnonsuojeluvalvoja katsoi suojelualueen muodostamisen edistävän yleistä etua ja puolsi hakemusta, määräsi maaherra kunnanvaltuuston päätöksellä alueen rauhoitukseksi. (Luonnonsuojelulaki 71/1923 2: 9 §.)

Lainsäädäntö lähtee pohjimmiltaan vuoden 1923 luonnonsuojelulaista, mutta on tänä päivänä huomattavasti kattavampi, monipuolisempi ja tarkempi. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää ja esitellä alan lainsäädäntöä ja keinoja taloudelliseen ja ekologiseen maankäyttöön yksityismaalla, sekä antaa lukijalle perustiedot luonnonsuojelun eri vaihtoehtoista. Opinnäytetyössä kuvataan myös suojelun tarvetta ja tarkoitusta.

Lainsäädännöllä on tarkoitus turvata luonnon ja ympäristön suojelua, lisätä luonnon arvostusta, kestäväää käyttöä ja luonnon tutkimusta. Lainsäädäntö sekä velvoittaa, että mahdollistaa ympäristön suojelun ja hoidon. Ympäristönsuojelun lainsäädäntöä ovat luonnonsuojelulain ja -asetuksen lisäksi ympäristönsuojelulaki, metsälaki, vesilaki ja monien muiden lakien osat. Kansallisen lainsäädännön lisäksi Euroopan Unionin lainsäädäntöä sovelletaan Suomessa.

Lähtökohta yksityismaan suojeluun tai rauhoitukseen on lähes aina maanomistajan halu suojella ympäristöään ulkopuoliselta muutostyöltä. Suojelun tarve määräytyy ympäristön sekä lajiston ja elinympäristöjen vaatimuksista, mutta myös maanomistajan omista tarpeista – alueen käytöstä ei ole tarpeen tehdä vaikeaa tai mahdotonta, vaan esimerkiksi metsästysoikeus tai polttopuiden otto-oikeus on mahdollista säilyttää. Vaihtoehtoja suojelulle on useita ja rauhoituksen aste voidaan valita tarpeen mukaan. Pysyväälle rauhoitukselle vaihtoehtoja ovat esimerkiksi määräaikainen rauhoitus ja luonnonhoito. Maanomistajalla on useimmissa tapauksissa oikeus saada korvausta merkittävästä haitasta, kun alueen käyttö

metsätalouden harjoittamiseen estyy. Myös verotuksen keinoin tuetaan maanomistajaa, joka haluaa omalta osaltaan suojella ympäristöään.

Luonnon- ja ympäristönsuojelun kulmakivi on luonnon monimuotoisuuden tunnistaminen. Lajien ja elinympäristöjen kestävyyttä ja uhanalaisuutta tutkitaan ja seurataan jatkuvasti ja suojelupäätösten, hoito- ja ennallistamistoimenpiteiden tulee nojautua näihin tietoihin paikalliset olot huomioiden. Viranomainen tekee päätöksen suojelusta omista lähtökohdistaan, mutta maanomistajan tulisi tuntea oma alueensa tunnistakseen mahdollisesti tärkeitä elinympäristöjä tai uhanalaisia lajeja, jotta suojelun tarve tulisi ilmi ja tarkoituksenmukainen suojelu toteutuisi. Ihmisen toiminta on suurin uhkatekijä Suomen lajistollisesti rikkaille metsille ja tärkeille elinympäristöille, mutta se myös luo mahdollisuuden suojella, hoitaa ja ennallistaa luontoa.

Suomessa tärkein luonnonsuojeluohjelma on Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO, jota nimestään huolimatta toteutetaan koko maan alueella. Ohjelman tavoitteena on valtion varoin suojella 96 000 hehtaaria yksityismaita sekä toteuttaa ympäristötuki- ja luonnonhoitohankkeita 82 000 hehtaarilla talousmetsiä vuosina 2008–2025. (Ympäristöministeriö 2014, 6–7.) Suojelu on maanomistajalle vapaaehtoista, mutta tuhannet ovat jo tarttuneet tarjoukseen ja METSO-ohjelman turvin rauhoittaneet alueitaan pysyvästi tai määräaikaaisesti tai hoitaneet metsäänsä luonnonhoitohankkein.

Aiheen käsittely nojaa vahvasti voimassa olevaan lainsäädäntöön, joka on myös työni tärkein lähdemateriaali. Lainsäädäntöön perustuvat kaikki luonnonsuojeluohjelmat ja -hankkeet, kuten myös rahoitus, alueiden valinta ja suojelun laajuus. Aiheen käsittely keskittyy yksityisen metsänomistajan käytettävissä olevaan keinovalikoimaan sivuten myös valtion luonnonsuojelualueita.

Aiheen valinta kumpusi koulutukseen liittyvän lainsäädännön opiskelusta ja omasta mielenkiinnostani. Vaikka aihe ei ole uusi, on se silti melko tuntematon ja maanomistajille saattaa tulla yllätyksenä, että yksityinenkin voi toimia konkreettisesti ympäristönsä puolesta ilman merkittävää taloudellista menetystä.

2 LUONNONSUOJELU

2.1 Luonnon monimuotoisuus

Luonnon monimuotoisuutta eli biodiversiteettiä alettiin terminä käyttää YK:n ympäristöohjelman 1992 järjestetyn Ympäristö- ja kehityskonferenssin jälkeen. Konferenssi nosti yleisön tietoisuuteen biologisen monimuotoisuuden suojelun, hoidon ja kestäväen kehityksen. Käsite voi laajimmillaan sisältää kaiken elämän maapallolla, mutta tarkempi määritelmä luonnon monimuotoisuudesta jaetaan kolmeen ryhmään: lajistolliseen (taksonomiseen), perinnölliseen (geneettiseen) ja ekologiseen diversiteettiin. Lajistollinen biodiversiteetti tarkoittaa eri eliölajien määrää ja lajikoostumuksen vaihtelua, perinnöllinen monimuotoisuus kertoo perinnöllisen aineksen koostumuksen vaihtelusta, ja ekologinen monimuotoisuus tarkoittaa vaihtelevuutta eri tason ekologisten systeemien rakenteessa, kuten vaihtelua populaatiolle tarjolla olevien ekosysteemien määrässä. (Mönkkönen 2004, 19–20.)

Suomen luonnon ekologisen monimuotoisuuden vuoksi lajeja ja elinympäristöjä on uhanalaisuuden arvioinnin ja tutkimuksen vuoksi luokiteltava ryhmiin. Kontulan, Raunion ja Schulmanin (2008) tekemän Suomen luontotyyppien uhanalaisuus -tutkimuksen perusteella Suomen luontotyypit voidaan jakaa seitsemään pääryhmään, suluissa luontotyyppien määrä.

- 1) Itämeri ja rannikko (56)
- 2) sisävedet ja rannat (44)
- 3) suot (72)
- 4) metsät (76)
- 5) kalliot ja kivikot (43)
- 6) perinnebiotoopit (44)
- 7) tunturit (46)

Luontotyyppi tarkoittaa rajattavaa maa- tai vesialuetta, jolla vallitsevat samankaltaiset ympäristötekijät ja eliöstö, ja joka eroaa näiden ominaisuuksien puolesta

muista luontotyypeistä. Jokaisella luontotyyppien pääryhmällä on useita luontotyyppijä, arvioituja luontotyyppijä tutkimuksessa oli yhteensä 381. Uhanalaisuuden arvioimiseksi riittävästi tietoa oli 368:sta luontotyypistä. (Kontula, Raunio & Schulman 2008, 11–12.) Luontotyyppien uhanalaisuus kappaleittain ja prosentteina esitetään taulukossa 1.

IUCN:n (International Union for Conservation of Nature) kansainväliset uhanalaisuusluokat on tutkimuksessa muokattu Suomen luontotyyppijä ja lajien uhanalaisuutta koskevien kriteerien mukaisesti. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus on jaettu IUCN:n luokittelun mukaan seuraavasti luontotyyppien lukumäärien mukaan. (Kontula ym. 2008, 248.)

Taulukko 1. Luontotyyppien uhanalaisuus IUCN-kriteereillä.

Luontotyypin uhanalaisuus	Kpl	%
LC, säilyvä (ei merkittävää uhkaa)	74	20,1
NT, silmälläpidettävä (esiintymät harventuneet)	105	28,5
VU, vaarantunut (suuri uhka keskipitkällä aikavälillä)	79	21,5
EN, erittäin uhanalainen (erittäin suuri uhka lähitulevaisuudessa)	57	15,5
CR, äärimmäisen uhanalainen (äärimmäisen suuri välitön uhka)	52	14,1
RE, hävinnyt (kaikki esiintymät hävinneet tarkastelualueelta)	1	0,3
Yhteensä	368	100,0
Uhanalaiset	188	51,1

Luontotyyppien uhanalaisuutta on arvioitu kahdella eri kriteerillä: luontotyypin esiintymien määrällisellä ja laadullisella muutoksella. Määrällisessä tarkastelussa on seurattu ainoastaan luontotyypin esiintymien lukumäärää tai pinta-alaa, ja arviointikriteeri soveltuukin sellaisten muutosten seuraamiseen, joissa luontotyypin esiintymien katsotaan häviävän, eikä vain huononevan. Laadullisen muutoksen tarkastelussa arvioidaan sekä yksittäisiä esiintymiä, että niiden muodostamaa verkostoa. Luontotyypin laatua arvioidaan sen rakennepiirteiden, toiminnallisten piirteiden ja lajistollisten piirteiden avulla. Näiden kriteerien avulla muodostetaan kokonaiskuva luontotyypin uhanalaisuuden asteesta. (Kontula ym. 2008, 18–21.)

Suurin vaikuttaja Suomen metsien monimuotoisuuteen on ihmisen toiminta. Metsää on eri ajanjaksoina maan historiassa käytetty eri tavoin, mutta metsien nykyiseen tilaan on eniten vaikuttanut metsätalous ja sen tehostamistoimet. Metsävaroja alettiin laajasti hyödyntää 1950-luvulla, mutta puu- ja sahateollisuutta on

ollut aiemminkin. Suomessa alettiin 1950-luvulla suunnitelmallisesti hakata, kasvattaa ja uudistaa yksityismetsiä, sekä metsänhoitoa alettiin myös tukea valtio-vallan taholta. Aiempien menetelmien, eli kulituksen, kaskeamisen ja harsintahakkuiden (tietynlaisten puiden hakkaaminen) jälkeen siirryttiin avohakkuisiin puuntuotannon tehostamisen vuoksi, ja tällä on ollut toistaiseksi suurin vaikutus metsien rakenteeseen, dynamiikkaan ja eliölajistoon, eikä luonnontilaisia metsiä enää maasta laajasti löydykään. (Jäppinen ym. 2004,114–115.)

Vaikka ihminen onkin uhka luonnon monimuotoisuudelle, Suomessa on jo 1930-luvulta saakka kehitetty luonnonsuojelujärjestelmää ja alueiden verkostoa monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Valtion maille perustetut luonnonsuojelualueet, erämaa-alueet ja luonnonsuojeluohjelma-alueet kattavat noin 10 prosenttia Suomen maapinta-alasta ja EU:n Natura 2000 -alueiden kanssa noin 15 prosenttia. Suomessa on kattava lainsäädännöllinen järjestelmä monimuotoisuuden säilyttämiseksi ja luonnon tilan kohentamiseksi, standardoitu ympäristöjärjestelmä ja laaja ympäristöasioiden organisaatio turvaamassa monimuotoista ympäristöä. (Metsähallitus 2014.)

2.2 Ympäristöpoliittinen ohjaus

Suomessa perustuslain mukainen vastuu luonnosta ja monimuotoisuuden säilyttämisestä on julkishallinnolla. Toimijoita ovat ympäristöministeriö (YM), Suomen ympäristökeskus, Elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) ja kunnat. Ympäristöministeriö valmistelee luonnonympäristöön ja -suojeluun liittyvät lait ja ohjaa ja valvoo luonnonsuojelua, sekä valmistelee luonnonsuojeluohjelmat ja perustaa valtion luonnonsuojelualueet. Suomen ympäristökeskus (SYKE) valmistaa tutkimuksia ja arviointeja julkishallinnon ja yritysten tarpeisiin. ELY-keskukset valvovat ja edistävät luonnonsuojelua omilla alueillaan päättämällä alueiden käytöstä. Kunnat huolehtivat luonnonsuojelusta omilla alueillaan niin tekemällä rauhoitus- ja suojeluesityksiä kuin valvomalla maankäytön ja rakentamisen ympäristön huomioonottamista. (Ympäristöministeriö 2016a.)

2.2.1 Ympäristönsuojelulaki

Ympäristönsuojelulain soveltamisalana on teollinen ja muu toiminta, josta aiheutuu tai saattaa aiheutua ympäristön pilaantumista. Lakia sovelletaan myös jätettä tuottavaan toimintaan sekä jätteen käsittelyyn. Lain tarkoituksena on muun muassa estää ja vähentää ympäristön pilaantumista, turvata terveellinen ja monimuotoinen ympäristö, tukea kestävästä kehitystä ja ehkäistä ilmastonmuutosta, edistää luonnonvarojen kestävä käyttöä, tehostaa ympäristöä pilaavan toiminnan vaikutusten arviointia ja parantaa kansalaisten mahdollisuuksia vaikuttaa ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. (Ympäristönsuojelulaki 527/2014 1:1–2 §.)

Ympäristönsuojelulaki on ympäristön pilaantumisen torjuntaa koskeva yleislaki, joka sisältää säännökset ympäristönsuojelun yleisistä periaatteista. Laissa ei oteta säännöksillä kantaa luonnonsuojeluasioihin, vaan niistä säädetään luonnonsuojelulaissa. Laki kuitenkin asettaa luonnonsuojelullisia käyttörajoituksia ja määrittelee ympäristölupavelvolliset hankkeet, sekä niiden vaikutusten arvioinnin periaatteet, selvitysvelvollisuuden ja lupamenettelyn. (Kuusiniemi ym. 2015, 3, 16–17.)

2.2.2 Luonnonsuojelulaki ja -asetus

Luonnonsuojelulaki on Suomen luonnonsuojelulainsäädännön tärkein laki, joka liittyy moniin muihin lakeihin, kuten maankäyttö- ja rakennuslaki, kaivoslaki ja metsälaki. Luonnonsuojelulla myös pannaan kansallisesti täytäntöön Euroopan yhteisön direktiivit sekä kansainväliset sopimukset. Luonnonsuojeluasetus täsmentää ja täydentää luonnonsuojelulakia sen koskemalla soveltamisalalla.

Suomen luonnonsuojelulain tavoitteita ovat seuraavat:

- 1) luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen
- 2) luonnonkauneuden ja maisema-arvojen vaaliminen
- 3) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävä käytön tukeminen
- 4) luonnontuntemuksen ja yleisen luonnonharrastuksen lisääminen
- 5) luonnontutkimuksen edistäminen.

Lakia sovelletaan luonnon ja maiseman suojeluun ja hoitoon. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 1: 1–2 §.)

Luonnonsuojelulain tavoitteisiin pyritään lain mahdollistamilla keinoilla, joita ovat kohdesuojelu, eli luonnonsuojelullisesti tai maisemallisesti arvokkaiden alueiden rauhoittaminen (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3–5: 10–36§) ja lajisuojelu, eli määriteltyjen eläin- ja kasvilajien suojeleminen kieltämällä niiden tappaminen ja häirintä (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 6: 37–49 §).

Kohdesuojelu koskee luonnonsuojelualueita, suojeltavia luontotyypppejä ja maiseman suojelua. Luonnonsuojelulaki antaa yleispiirteet niin luonnonsuojelualueiden hankinnasta ja hallinnasta, kuin suojeltavista luontotyypeistäkin. Luonnonsuojeluasetus tarkentaa näitä määräyksiä ja myöskin luonnonsuojelualueen perustamisen päätöksentekoa ja lausuntojen tarvetta.

Lajisuojelun säännöksiä sovelletaan uhanalaisten lajien suojelemiseksi. Luonnonsuojeluasetuksen liitteissä 1–3 nimetään luonnonsuojeluasetuksen tarkoittamat kala-, eläin- ja kasvilajit. Rauhoittamattomiin tai riistaeläinlajeihin kuuluvista nisäkäs- ja lintulajeista säädetään metsästyslaissa.

Luonnonsuojelulain toisessa luvussa määritellään luonnonsuojeluohjelma, joka on ympäristöministeriön laatima ja valtioneuvoston vahvistama suunnitelma varata alueita luonnonsuojelutarkoituksiin. Hyväksytty luonnonsuojeluohjelma on oikeusvaikutteinen ja muodostaa toimenpiderajoituksen, josta voi poiketa vain ELY-keskuksen luvalla. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 2: 7–8 §.) Luonnonsuojeluasetuksessa (160/1997 2: 4–5) tarkennetaan luonnonsuojeluohjelman laadintaa tarvittavien liitteiden ja lausuntojen osalta.

Luonnonsuojelulaki määrittelee luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset valtion omistamilla alueilla ja myös yksityiselle kuuluvilla alueilla. Luonnonsuojelulaki määrittää luonnonsuojelualueiden käytön ehdot ja rajoitukset, ja pääsääntöisesti yksityisen omistamaa luonnonsuojelualueetta koskevat täysin samat säännökset, kuin valtion omistamaa aluettakin. Luonnonsuojelulain nojalla luonnonsuojelualueen rauhoitus voidaan myös lakkauttaa osittain tai kokonaan. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3.)

2.2.3 Metsälaki

Metsälakia sovelletaan sellaisilla alueilla, joilla on lain tarkoittamia erityisen tärkeitä elinympäristöjä. Lain tarkoituksena on edistää metsien taloudellista, ekologista ja sosiaalisesti kestävästä käyttöä, eli turvata metsän biologinen monimuotoisuus ja taloudellinen tuottavuus kestäväällä tavalla. Metsälain mukaan metsän hoidossa ja käytössä tulee turvata edellytykset monimuotoisuuden kannalta tärkeiden elinympäristöjen säilymiselle, tärkeät säilytettävät kohteet määrittää metsälain 10 §:ssä. (Metsälaki 1093/1996 1: 1 §, 3:10 §.)

Elinympäristöä vahingoittamatta erityisen tärkeissäkin elinympäristöissä voidaan suorittaa hoito- ja käyttötoimenpiteitä, jotka säilyttävät tai vahvistavat elinympäristön ominaispiirteitä. Vahvistavia toimenpiteitä voivat olla suunnitelmalliset luonnonhoitotoimet ja luonnontilan ennallistamistoimet, säilyttäviä toimenpiteitä ovat varovaiset, poimintaluonteiset hakkuut, yksittäisten kuokkalaikkujen tekeminen sekä Suomen luontaiseen lajistoon kuuluvien puiden taimien istuttaminen ja niiden siementen kylväminen. Erityisen tärkeissä elinympäristöissä ei saa tehdä uudistushakkuuta, metsätietä, kasvupaikalle ominaista kasvillisuutta vahingoittavaa maanpinnan käsittelyä, ojitusta, purojen ja norojen perkausta eikä käyttää kemiallisia torjunta-aineita. (Metsälaki 1093/1996 3: 10a §.)

Sellaisessa tapauksessa, että velvoitteiden täyttämistä tai rajoitteiden noudattamisesta aiheutuu metsänomistajalle tai oikeuden haltijalle metsätalouden tuottojen vähenemistä tai muuta vähäistä suurempaa taloudellista menetystä tai haittaa, on Suomen metsäkeskuksen myönnettävä hakemuksesta poikkeuslupa toteuttaa hoito- ja käyttötoimenpiteitä tavalla, joka pienentää menetystä. Poikkeuslupaa ei kuitenkaan myönnetä, jos toimenpidettä varten on myönnetty kestävä metsätalouden rahoitusta koskevassa lainsäädännössä tarkoitettua ympäristötukea (Kemera-tukea) tai muuta tukea valtion varoista. (Metsälaki 1093/1996 3: 11 §.)

2.2.4 Vesilaki

Vesilakia sovelletaan sellaisilla vesialueilla, joilla sen lupamenettelyä pidetään riittävänä suojelemaan aluetta. Vesilain tavoitteita ovat vesivarojen ja -ympäristön yhteiskunnallisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä käytön edistäminen, järjestäminen ja yhteensovittaminen, vedestä ja vesiympäristön käytöstä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen ja vähentäminen sekä vesivarojen ja -ympäristön tilan parantaminen. (Vesilaki 587/2011 1: 1–2 §.)

Vesilain mukainen luvanvaraisuus riippuu hankkeen vaikutuksista. Lupa tulee hakea sellaiseen hankkeeseen, joka voi muuttaa vesistön asemaa, syvyyttä, vedenkorkeutta tai virtaamaa, rantaa tai vesiympäristöä taikka pohjaveden laatua tai määrää, ja tämä muutos aiheuttaa luonnon ja sen toiminnan vahingollista muutusta, vähentää luonnon kauneutta tai ympäristön viihtyisyyttä tai aiheuttaa vahinkoa kalastukselle tai kalakannoille. Hankkeen seurauksista riippumatta eräillä vesitaloushankkeilla on aina oltava lupa, tällaisia ovat esimerkiksi sillan rakentaminen, maa-alueen muuttaminen vesialueeksi vedenkorkeutta nostamalla tai vesialueen ruoppaaminen yli 500 m³. (Vesilaki 587/2011 3: 2–3 §.)

Lailla säädellään useita eri vesistöjen ja ranta-alueiden käyttöä koskevia toimenpiteitä, kuten veden ottamista, ojitusta ja vedenkorkeuden muuttamista. Vesilaki suojelee myös erityisesti eräitä vesiluontotyyppisiä: enintään kymmenen hehtaarin suuruisia fladoja, kluuvijärviä ja lähteitä taikka muualla kuin Lapin maakunnassa sijaitsevia noroja ja enintään hehtaarin suuruisia lampia tai järviä. Ympäristönsuojelullisten näkökohtien lisäksi vesilaki säätelee vesistön käyttöä myös taloudelliselta näkökannalta. Laki mahdollistaa ja turvaa vesistöjen käyttöä taloudellisesti ja ekologisesti kestäväällä tavalla, koskien esimerkiksi vesivoimaa ja puutavaran uittoa. (Vesilaki 587/2011 2: 11 §, 5–9.)

2.2.5 Muut lait

Maankäyttö- ja rakennuslakia sovelletaan alueilla, joissa luontotyyppin säilyminen voidaan turvata noudattamalla kaavoituksen määräyksiä. Osana alueiden käytön suunnittelun tavoitteita on luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilyttäminen, ympäristöhaittojen ehkäiseminen ja luonnonvarojen säästeliäs käyttö. (Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999, 1: 1 §, 5 §.)

Maa-aineslain ainoana tavoitteena on ainesten otto ympäristön kestävästä kehityksestä tukevalla tavalla. Lakia sovelletaan alueilla, joilla pääasiallinen ympäristöä vaarantava toiminta on maa-aineksen otto. Laki rajoittaa maa-ainesten ottoa sellaisissa tapauksissa, joista aiheutuu luonnolle haittoja maiseman tai olosuhteiden osalta tai pohjavesialueella. Laissa tarkoitettuun maa-ainesten ottamiseen on haettava maa-aineslupa, lukuun ottamatta kotitarvekäyttöä. (Maa-aineslaki 555/1981, 1: 1a §, 3–4 §.)

Erämaalaki suojaa siinä määriteltyjä valtion omistamia erämaa-alueita niiden erämaaluonteen säilyttämiseksi, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen turvaamiseksi sekä luonnon monipuolisen käytön ja sen edellytysten turvaamiseksi. Erämaa-alueiden maankäyttömuotoja on rajoitettu pysyvien teiden rakentamisen ja kaivostoiminnan osalta, hankkeet vaativat valtioneuvostolta erityisen luvan. Erämaa-alueiden metsät säilytetään pääasiassa luonnontilaisina tai niissä on harjoitettava luonnonmukaista metsänhoitoa. Erämaa-alueeseen voidaan liittää alueita, jotka sijaitsevat niiden rajojen sisällä, vaikka ne eivät olisi valtion omistuksessa. (Erämaalaki 62/1991 1 §, 5–7 §, 9 §.)

Maastoliikennelain tarkoituksena on ehkäistä luonnolle tai ympäristölle koituvia haittoja, joita aiheutuu moottoriajoneuvojen käyttämisestä maastossa ja moottorikelkkailureiteillä. Laki estää moottorikäyttöisellä ajoneuvolla liikkumisen ilman maan omistajan tai haltijan lupaa. Moottorikäyttöistä ajoneuvoa on maastossa aina käytettävä siten, että vältetään vahingon ja haitan aiheuttamista luonnolle ja muulle ympäristölle. (Maastoliikennelaki 1710/1995 1: 1 §, 2: 4–5 §.)

Vesilain ohella vesistöjen käyttöön ja suojeluun liittyviä lakeja on useita. **Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä** koskee vesistöjen hoitoa ottaen huomioon vesien riittävyys, vesien kestävä käyttö, vesipalvelut, vesiekosysteemien ja niihin suoraan yhteydessä olevien maaekosysteemien suojelu. Lain neljännessä luvussa lain ympäristötavoitteet koskevat pinta- ja pohjavesimuodostumien tilan seurantaa, suojelua, parantamista ja ennallistamista. (Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 1299/2004 1: 1 §.)

Koskiensuojelulakia sovelletaan sellaisilla vesialueilla, jotka on lailla suojeltu vesivoimarakentamiselta, eli laissa mainituille vesistöille ei voida myöntää vesi-

lain mukaista lupaa vesivoiman rakentamiselle. Laki takaa korvauksen siinä mainitun vesialueen omistajalle tai käyttöoikeuden haltijalle, joka ei voi käyttää omistamaansa tai hallitsemaansa vesivoimaa. (Koskiensuojelulaki 35/1987 1–3 §.)

Kalastuslain tarkoituksena on järjestää kalavarojen ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä käyttö. Laki turvaa kalavarojen kestävää ja monipuolista tuottoa, kalakantojen ja kalavarojen säilymistä ja muun vesiluonnon monimuotoisuutta ja suojelua. (Kalastuslaki 379/2015 1:1 §.)

2.2.6 Euroopan Unionin lainsäädäntö

Euroopan Unionin lainsäädännössä käytetään pääasiallisesti kahta eri säädöstyyppeä: EU-asetusta ja direktiiviä. EU-asetus on säädös, joka sitoo sellaisenaan kaikkia EU:n jäsenvaltioita ja kansalaisia, eikä vaadi kansallista täytäntöönpanoa, koska se astuu voimaan kaikissa jäsenvaltioissa samanaikaisesti. Direktiivi on jäsenvaltioille suunnattu säädös, eli se velvoittaa suoraan vain valtiota, ei kansalaisia. Jäsenvaltio toimeenpanee direktiivin säätämällä valtiollisella tasolla tarvittavat lait, joita valtiossa tulee noudattaa. (Similä & Suvantola 2011, 40–41.)

Luontodirektiivi (luontotyyppidirektiivi, the Habitats Directive) eli Neuvoston direktiivi 92/94/ETY tuli voimaan vuonna 1992. Direktiivin tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden säilyttämistä ja edistää yleistä kestävä kehityksen tavoitetta ottaen huomioon taloudelliset, sosiaaliset, sivistykselliset ja alueelliset vaatimukset. Direktiivi lähtee ajatuksesta, jossa luontotyypit ovat vaarassa ja yhä useampi laji uhanalainen, ja näiden säilyttämiseksi ja kantojen parantamiseksi on tarpeen määrätä tietyt luontotyypit ja lajit ensisijaisesti suojeltaviksi. (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, 2 artikla.)

Luontodirektiivin liitteessä 1 luetellaan kaikki hieman alle 200 suojeltavaa luontotyyppiä, joista 69 esiintyy Suomessa (Suomen ympäristökeskus SYKE 2015a). Direktiivin liitteissä 2, 4 ja 5 luetellaan kaikki noin 1400 suojeltavaa lajia tai alalajia (European Commission 2016a), joista Suomessa esiintyy 139 (Suomen ympäristökeskus SYKE 2015b).

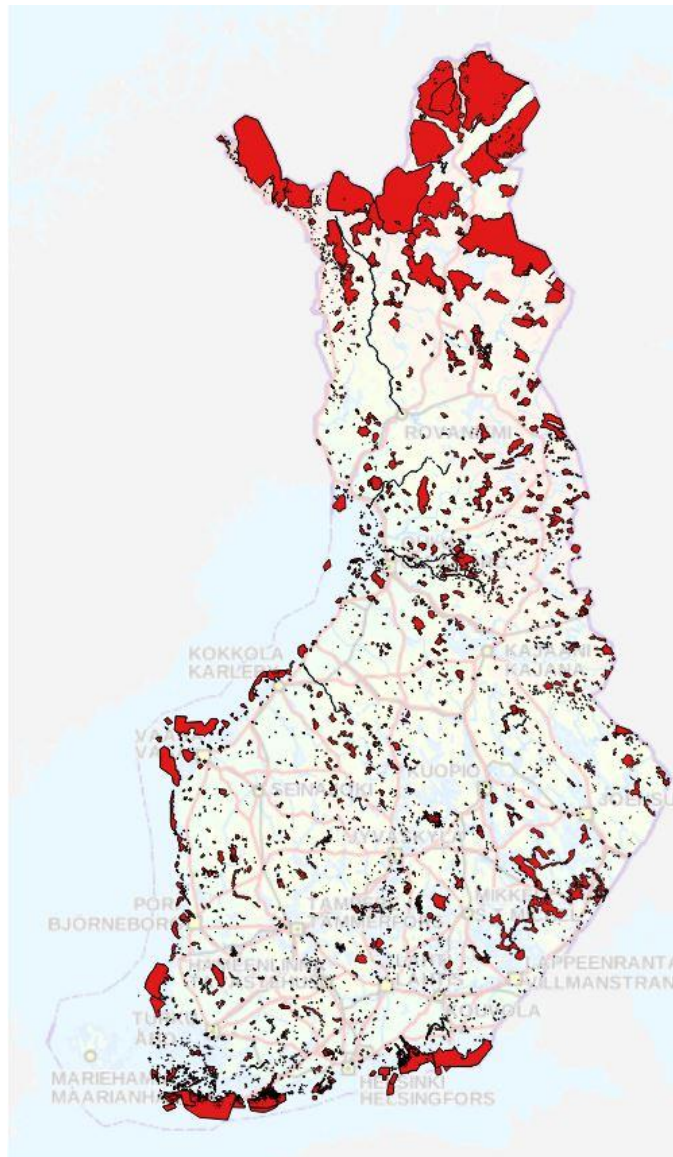
Lintudirektiivi (Birds Directive) on luonnonvaraisten lintujen suojelusta vuonna 1979 annettu ja 2009 muutettu EU:n direktiivi. Direktiivin tarkoituksena on suojella luonnonvaraisia lintuja, munia, pesiä ja elinympäristöjä lajien säilymiseksi, hoitamiseksi ja sääntelyksi. Direktiivi määrää suojelun edellytykset ja toimenpiteet lajien suojelemiseksi. Direktiivi velvoittaa jäsenvaltioita estämään mm. direktiivissä mainittujen lintujen tahallinen tappaminen tai pyydystäminen, pesien ja munien tahallinen tuhoaminen tai lintujen häirintä. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/ET, 1–5. artikla.) Lintudirektiivin 302:sta lajista (European Commission 2016b) Suomessa esiintyy 256 lajia (Suomen ympäristökeskus SYKE 2015b).

CITES-asetus (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora) on 1976 solmittu villieläimistön ja -kasviston uhanalaisten lajien kansainvälistä kauppaa koskeva yleissopimus. Suomessa sopimus on toimeenpantu sellaisinaan täytäntöön pantavien CITES-asetusten lisäksi luonnonsojeluilla ja -asetuksella sekä rikoslaissa. (Suomen ympäristökeskus SYKE 2015c.)

Ympäristövastuudirektiivi on vuonna 2004 hyväksytty ympäristövahinkojen ehkäisemiseksi ja korjaamiseksi laadittu direktiivi. Direktiiviä sovelletaan sellaisessa tapauksessa, jossa ammatillisen toiminnan seurauksena aiheutetaan vahinkoa tai välitöntä uhkaa suojeltaville lajeille tai luontotyypeille, vesistöille tai maaperälle. (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY, 1 ja 3 artikla.) Direktiivi on Suomessa pantu täytäntöön mm. ympäristönsuojeluilla, luonnonsojeluilla, vesiläilla ja geenitekniikkaläilla (Ympäristöministeriö 2016b).

Luonto- ja lintudirektiivejä toteutetaan perustamalla erityisten suojelutoimien alueiden yhtenäinen eurooppalainen ekologinen verkosto Natura 2000. Verkoston laajuus Suomen alueella on kuvattu kuviossa 1. Verkostoon kuuluu alueita, joissa sijaitsee luonto- ja lintudirektiiveissä lueteltuja luontotyypppejä ja lajien elinympäristöjä. (Neuvoston direktiivi 92/43/ETY, 3 artikla.) Suojelualueiden verkostoon kuuluu Suomessa luontodirektiivin mukaisia SAC-alueita (Special areas of conservation) 1721 kappaletta, yhteensä noin 4,8 miljoonaa hehtaaria eli 12,4 prosenttia Suomen pinta-alasta, ja lintudirektiivin mukaisia SPA-alueita (Special protection area) 468 kappaletta, joka on 3,1 miljoonaa hehtaaria eli 8 prosenttia

maan kokonaispinta-alasta. SAC- ja SPA -alueet ovat osin päällekkäisiä. (Ympäristöministeriö 2016c.)

Kuvio 1 Natura 2000 -verkosto (Suomen ympäristökeskus SYKE 2017)

2.3 Valtion luonnonsuojelualueet

Luonnonsuojelualueen perustaminen on yksi keino, jolla ympäristöä muuttavaa toimintaa pyritään sääntelemään. Luonnonsuojelulain kolmannessa luvussa määritellään valtion omistamilla alueilla ja Suomen talousvyöhykkeellä sijaitsevat luonnonsuojelualueet ja niiden perustamisedellytykset. Perustamisedellytyksiä ovat seuraavat:

”1) alueella elää tai on uhanalainen, harvinainen tai harvinaistuva eliölaji, eliöyhteisö tai ekosysteemi

- 2) alueella on luontodirektiivin liitteessä IV (a) tarkoitettuihin eläinlajeihin kuuluvien yksilöiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja;
- 3) alueella on erikoinen tai harvinainen luonnonmuodostuma;
- 4) alue on erityisen luonnonkaunis;
- 5) alueella on harvinaistuva perinneluontotyyppi;
- 6) luontotyyppin tai eliölajin suotuisan suojelutason säilyttäminen tai saavuttaminen sitä vaatii; tai
- 7) alue on muutoin niin edustava, tyypillinen tai arvokas, että sen suojeleminen voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi.” (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 10 §.)

Luonnonsuojelualueiden valintaan on käytetty useita eri metodeja. Tärkeimmät valtiollisen luonnonsuojelualueen valintatavat ovat kertaluontoinen menettely, luonnonsuojeluohjelma ja ehdotus Natura 2000 verkostoon. Kertaluontoisella menettelyllä on luonnonsuojelun historiassa perustettu kansallis- ja luonnonpuistoja ennen nykyaikaisia luonnonsuojeluohjelmia. Luonnonsuojeluohjelmilla on pyritty suojelemaan eri luontotyyppisiä koko maan laajuisesti. Natura 2000 -menettelyssä alueen valinnan kriteerit ovat EU-tasolla määritellyt. Kaikkiin valintaprosesseihin sisältyy kuitenkin pääasiassa samat työvaiheet, joita ovat

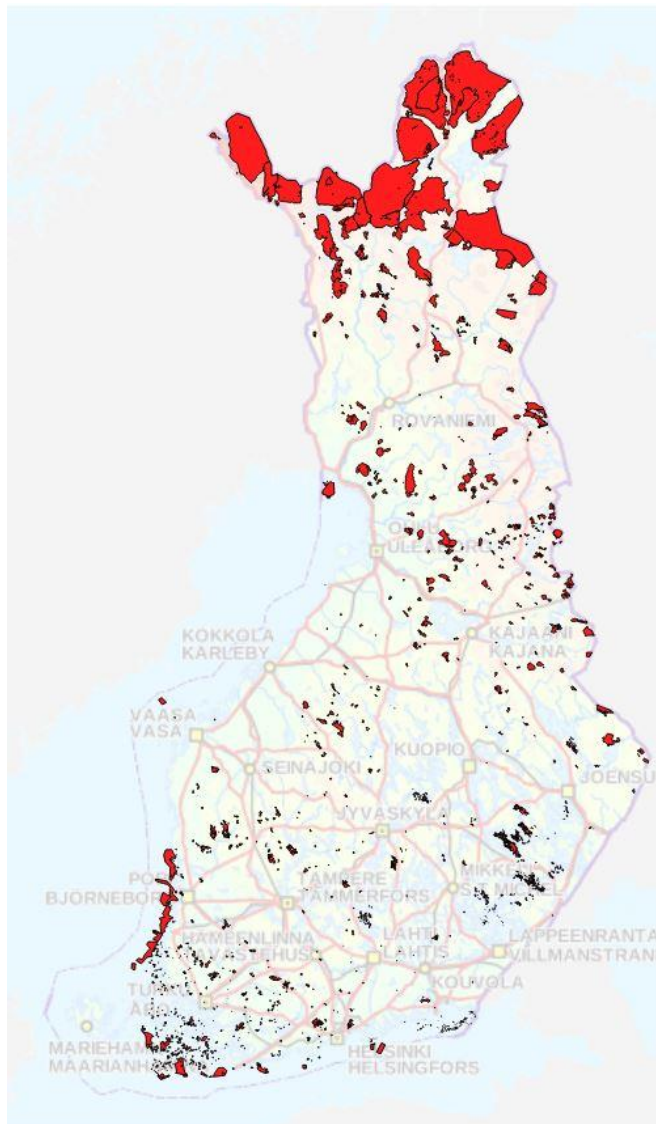
- 1) suojelubiologisen tiedon hankkiminen
- 2) suojeltavien kohteiden valinta
- 3) neuvottelut suojelua toteuttavan tahon ja omistajan välillä
- 4) lopullisen suojelupäätöksen tekeminen. (Similä & Suvantola 2011, 21–22, 49–51.)

Luonnonsuojelualueen suojelun tason ja tarpeen määrittää valtion maalla suojelualueen laji, eli onko alue kansallispuisto, luonnonpuisto ja vai muu luonnonsuojelualue. Kansallispuisto on valtion omistama suuri ja elinympäristön ja lajien puolesta monipuolinen ja suojeluarvoltaan vähintään valtakunnallinen luonnonsuojelualue. Kansallispuiston alue pyritään pitämään luonnontilaltaan muuttumattomana tai palauttamaan ennalleen, ja aluetta on suojeltava pysyvästi luontoa muuttavalta toiminnalta. Luonnonpuistoalueet ovat vanhan luonnonsuojelulain mukaisia suojelualueita, joilla on oltava merkitystä luonnonmukaisen kehityksen turvaamiselle, tieteelliselle tutkimukselle tai opetukselle. Luonnonpuistojen alueella olevat lajit ja elinympäristöt edellyttävät jatkuvaa hoitoa, ja pääosin niissä

liikkuminen merkittyjen polkujen ja reittien ulkopuolella on kiellettyä. Muita valtion luonnonsuojelualueita ovat soidensuojelualueet, vanhojen metsien suojelualueet, lehtojensuojelualueet ja hylkeidensuojelualueet. Alueiden suojelun tavoitteet ja suojelumääräykset ratkaistaan aluekohtaisesti ja ne poikkeavat suuresti toisistaan. (Metsähallitus 2014, 24–26.)

Erämaalailla suojellut erämaa-alueet ovat suojelualueita, jotka on perustettu alueiden erämaaluonteen, saamelaiskulttuurin ja luontaiselinkeinojen suojelemiseksi. Erämaalailla ei rajoiteta alueiden käyttöä muuten kuin sellaisen toiminnan osalta, joka aiheuttaa huomattavia muutoksia luonnolle. Luonnonsuojeluohjelma-alueet liittyvät luonnonsuojeluohjelmiin, jotka ovat valtioneuvoston hyväksymiä periaatepäätöksiä ohjelman kohteiden suojelemiseksi tehtävistä toimenpiteistä. Kohteet voivat olla esimerkiksi rantojen- tai lintuvesiensuojeluohjelma-alueita, ja toimenpiteet valitaan suojelun tarpeen ja kohteen mukaan. (Metsähallitus 2014, 27–29.)

Kuviossa 2 on esitelty valtion luonnonsuojelualueiden esiintyvyys Suomen alueella. Kansallispuistoja on 39 kappaletta (9 892 km²), luonnonpuistoja 19 kappaletta (1535 km²) ja muita valtion luonnonsuojelualueista 201 kappaletta (1 270 km²). Yhteensä valtion luonnonsuojelualueet kattavat siis 12 697 km², joka on noin kolme prosenttia Suomen pinta-alasta. (Tilastokeskus 2017.)

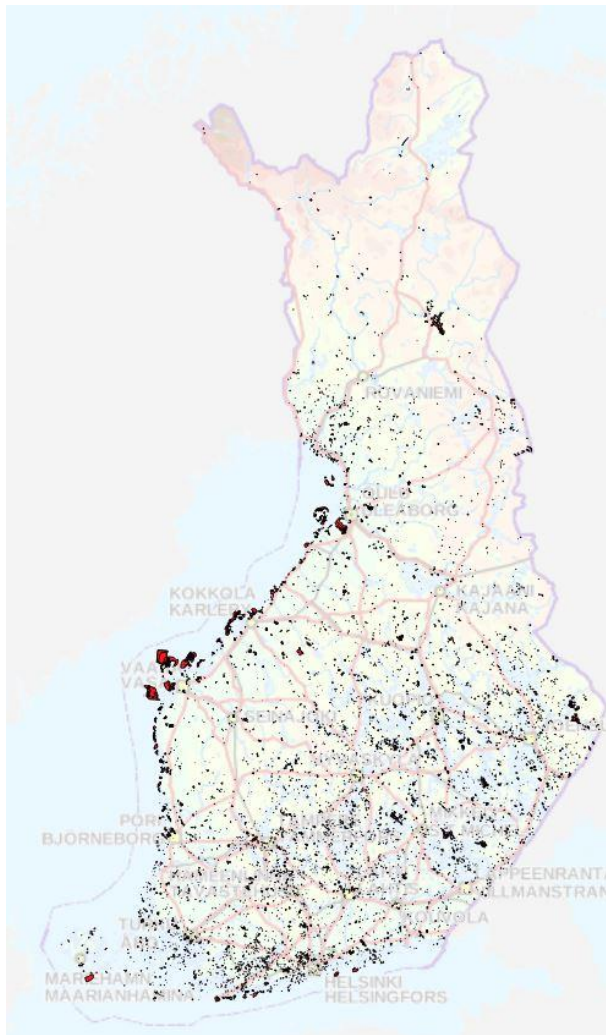
Kuvio 2 Valtion luonnonsuojelualueet (Suomen ympäristökeskus SYKE 2017)

3 LUONNONSUOJELU YKSITYISMAALLA

3.1 Yksityinen luonnonsuojelualue

Luonnonsuojelulaissa mainitut perustamisedellytykset täyttävälle alueelle voidaan perustaa yksityisen omistama luonnonsuojelualue. Koska yksityinen luonnonsuojelualue tarkoittaa muiden kuin valtion maille perustettuja luonnonsuojelualueita, myös muiden julkisyhteisöjen, kuten kunnan tai seurakunnan maille perustettuja alueita kohdellaan yksityisinä luonnonsuojelualueina. Yksityisestä luonnonsuojelualueesta ei muodosteta kiinteistöä, kiinteistörekisteriin merkitään kuitenkin suojelupäätös. (Similä & Suvantola 2011, 85, 114–115.)

Yksityisiä luonnonsuojelualueita on 10 244 kappaletta (1.1.2016), ja niiden yhteispinta-ala on 3 194 km² (Tilastokeskus 2017). Alueiden sijoittuminen esitellään kuviossa 3.

Kuvio 3 Yksityiset luonnonsuojelualueet (Suomen ympäristökeskus SYKE 2017)

Alueen perustamisen edellytykset ja valintaperusteet ovat samat kuin valtion maalle perustamiseksi. Päätös perustamisesta tulee ELY-keskuksesta joko maanomistajan hakemuksesta, tai mikäli alue kuuluu valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan, myös ilman maanomistajan hakemusta, mutta hänen suostumuksellaan. (Similä & Suvantola 2011, 115.)

Maanomistajan ja ELY-keskuksen välisen sopimuksen lisäksi luonnonsuojelualuetta perustettaessa on harkittava myös muita yleiseen etuun liittyviä näkökohtia. Rauhoituspäätöksestä on myös valitusoikeus 30 päivää päätöksen tiedoksiantosta. Valitusoikeus ja muiden kuin luonnonsuojelullisten näkökohtien huomioon ottaminen saattaa vaikuttaa rakenteilla oleviin hankkeisiin, kuten tiehankkeisiin, jolloin maanomistaja voi yrittää estää tai hidastaa hankkeen toteutumista hakemalla luonnonsuojelun alueen perustamista. (Similä & Suvantola 2011, 115–116.)

Ilman maanomistajan suostumusta perustettavan luonnonsuojelun alueen perustaminen tapahtuu ELY-keskuksen aloitteesta ja mahdollisuuksien mukaan yhteisymmärryksessä maanomistajan kanssa. ELY-keskus neuvottelee korvauksista, rauhoitusmääräyksistä ja alueen käytöstä, mutta mikäli neuvottelut eivät tuota tulosta, voidaan luonnonsuojeluohjelma-alue perustaa luonnonsuojelun alueeksi pakkotoimin, ilman maanomistajan suostumusta. (Similä & Suvantola 2011, 116–118.)

Luonnonsuojelulain mukaan alue voidaan rauhoittaa myös määräaikaisesti. Maanomistaja ja ELY-keskus voivat keskenään sopia enintään 20 vuoden mittaisesta määräaikaisesta rauhoittamisesta luonnon- tai maisemansuojelun edistämiseksi. Tieto suojelusta merkitään kiinteistötietojärjestelmään, ja päätös sitoo myös uutta omistajaa, mikäli alueen omistus vaihtuu sopimuksen voimassaoloaikana. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 25 §.)

Alueella sovellettavat rauhoitusmääräykset määritellään tapauskohtaisesti. Luonnonsuojelulain nojalla eläimistön tai kasvillisuuden säilyttämiseksi voidaan rauhoituspäätökseen sisällyttää kieltoja tai rajoituksia, myös alueella liikkumisen ja virkistyskäytön osalta. Muuten luonnonsuojelun alueella liikkuminen on sallittua. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 24 §.)

Rauhoitusmääräykset voivat sisältää poikkeuksia maanomistajan hyväksi, mikäli ne eivät vaikeuta luonnonsuojelutavoitteen toteuttamista. Rauhoitusmääräykset sitovat maanomistajaa, kun päätös rauhoituksesta on lainvoimainen, ja muita käyttäjiä silloin kun alue on merkitty maastoon. (Similä & Suvantola 2011, 120.)

3.2 Luonnonmuistomerkit

Luonnonmuistomerkit ovat luonnonsuojelulain tarkoittamia erityisen kauneuden, harvinaisuuden, maisemallisen merkityksen, tieteellisen arvon tai muun syyn vuoksi merkittäviä puita, puuryhmiä, siirtolohkareita tai muita luonnonmuodostumia. Luonnonmuistomerkki voidaan rauhoittaa vahingoittamiselta tai turmelemiselta. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 23 §.)

Yksityisen omistamalla maalla päätöksen luonnonmuistomerkin rauhoittamisesta tekee kunta, ja päätös tehdään ainoastaan omistajan hakemuksesta tai suostumuksella. Perustamispäätöksellä osoitetaan ainoastaan luonnonmuistomerkin sijainti, mutta erillisiä rauhoitusmääräyksiä ei anneta. Rauhoitettava alue on pinta-alaltaan rajallinen, ja sen ympäristössä tehtävät työt eivät lähtökohtaisesti ole luonnonmuistomerkin vahingoittamista tai turmelemista, mikäli ne eivät suoraan kohdistu suojeltuun muistomerkkiin. Luonnonmuistomerkit ovat yksittäisiä muodostumia, siispä elinympäristö, luontotyyppi tai laajempi alue on aina suojeltava toisin keinoin. (Similä & Suvantola 2011, 122–123.)

Luonnonmuistomerkin rauhoituksen voi luonnonsuojelulain perusteella lakkauttaa sama viranomainen, joka on rauhoituksesta päättänyt. Rauhoituksen voi purkaa kahdesta syystä: rauhoitukselle ei ole enää perusteita, tai jos rauhoitus estää yleisen edun kannalta merkittävää hanketta toteutumasta. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 28 §.) Aloite rauhoituksen purkamiseen voi tulla ainoastaan maanomistajalta tai ELY-keskukselta, ei kunnalta tai suunniteltavan hankkeen edustajalta. Maanomistajaa ja ELY-keskusta kuullaan kaikissa tapauksissa ennen rauhoituksen lopettamista. (Similä & Suvantola 2011, 123–124.)

3.3 Kansallisen luonnonsuojelun alueen perustaminen yksityismaalle

Luonnonsuojeluohjelma-alueilla ohjelma-alueita suojellaan pääasiassa perustamalla luonnonsuojelun alueita. Yksityismaalle, joita ovat yksityisten henkilöiden, yksityisoikeudellisten ja julkisoikeudellisten yhteisöjen omistamat maat, voidaan eri keinoin, mutta pääosin vapaaehtoisuuteen perustuen perustaa luonnonsuojelun alueita. Vapaaehtoisuudella tarkoitetaan sitä, että suojelun hakija ja maanomistaja sopivat yhdessä suojelun toteuttamistavan ja laajuuden, huomioon ottaen suojelun kohde, suojeltavat arvot ja niitä uhkaavat tekijät. (Similä & Suvantola 2011, 59–60.)

Luonnonsuojeluohjelman vapaaehtoisista toteuttamiskeinoista tärkeimmät ovat kauppa ja maanvaihto sekä alueen määräaikainen rauhoittaminen. Muita mahdollisia keinoja ovat maankäyttörajoitusten asettaminen, hankeuusjako ja lunastus. (Similä & Suvantola 2011, 60.) Hankeuusjako perustuu kiinteistönmuodostamislain yhdeksänteen lukuun (uusjako). Se on tilusjärjestelytoimitus, jonka tavoitteena on toteuttaa luonnonsuojelun alueen muodostaminen siirtämällä hankealueeseen liitettävä kiinteistö osittain tai kokonaan valtion omistukseen kiinteistönmuodostamislain mukaisia tilusjärjestely- tai lunastustoimenpiteitä käyttäen. Maanomistaja saa menetetyistä alueista korvaukseksi vastikemaata, tai muuta hyvitystä, kuten rakennusoikeuden siirron. (Sillanpää 2003, 27–28.)

Tilusjärjestelyjä järeämpänä keinona luonnonsuojelulain 52 § antaa mahdollisuuden lunastaa kiinteää omaisuutta ja erityisiä oikeuksia luonnonsuojelun alueen perustamiseksi. Maa-alueen lunastaminen luonnonsuojelun alueeksi on poikkeusmenettely, joka suoritetaan ympäristöministeriön myöntämällä lunastusluvalla lunastuslain mukaisessa toimituksessa. Valtio on korvausvelvollinen kiinteistön täydestä arvosta omistajalle. (Pesonen ym. 2006, 20–21.)

Luonnonsuojelulain 52 §:n mukaan lunastukseen voi ryhtyä vain, jos ei ole mahdollista ilman huomattavia vaikeuksia neuvotella maanomistajan kanssa. Tällainen tilanne voi tulla vastaan esimerkiksi laajan kuolinpesän tai yhteisalueen järjestäytymättömän osakaskunnan (jakokunnan) maa-alueille, joiden omistussuhteet ovat hankalasti selvitettävissä. (Similä & Suvantola 2011, 61.)

3.4 Luonnonsuojelualan rajojen merkintä

Luonnonsuojelualan rajojen merkinnästä on ympäristöministeriö antanut huetikuussa 2016 asetuksen, jonka mukaan luonnonsuojelualue on merkittävä maastoon. Merkinnän voi tehdä joko tunnuskilvellä, tai maalimerkeillä, ja merkinät on tehtävä alueen rajalinjalla olevien puiden runkoihin, kiviin tai kallioon siten, että mahdollisuuksien mukaan tunnuskilveltä voidaan havaita aina seuraava tunnuskilpi tai maalimerkki. (Ympäristöministeriön asetus luonnonsuojelualan merkitsemisestä maastoon, 1 §.)

Tunnuskilpi on 95*135mm kilpi, joka asennetaan 150cm korkeudelle siten, että se osoittaa luonnonsuojelualueesta ulospäin (Kuvio 4). Maalimerkki on valkoisella maalilla maalattu noin 50 mm levyinen puoliksi puunrungon kiertävä nauha, joka maalataan 150 cm:n korkeuteen ja osoittaa luonnonsuojelualueesta pois päin. Kiveen tai kallioon merkki maalataan noin 100 mm. levyisenä kolmiosaisena katkoviivana, jonka kokonaispituus on noin metrin. Kieltoa tai rajoitetta voidaan merkitä A3-kokoisella punakeltaisella merkillä, joka sisältää kiellon tai rajoituksen tiedot. Alue voidaan merkitä myös luonnonsuojelualuetta osoittavalla nimikilvellä. (Ympäristöministeriön asetus luonnonsuojelualan merkitsemisestä maastoon, 2–5 §.)

Kuvio 4 Luonnonsuojelualan tunnuskilpi

Luonnonsuojelulain 21 § mukaan välttämätöntä on merkitä kansallis- tai luonnonpuiston raja sekä muun luonnonsuojelualueen raja, jos alueeseen kohdistuu liikumista tai mairinnousua koskeva rajoitus. Muut luonnonsuojelualueet voidaan jättää merkitsemättä maastoon, ja myös kahden tai useamman luonnonsuojelualueen välinen raja voidaan jättää merkitsemättä. (Ympäristöministeriön asetus luonnonsuojelualueen merkitsemisestä maastoon, 6 §.)

Yksityisen omistaman luonnonsuojelualueen merkinnästä maastoon vastaa ELY-keskus (Ympäristöministeriö 2016d). Merkinnän suorittaminen maastossa voidaan antaa tehtäväksi yksityiselle asiantuntijalle, mutta merkinnän tekeminen maastoon ei voi edellyttää perustamissäädöksen tai -päätoksen tulkintaa. Viranomaisen valvoo asiantuntijaa. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 21 §.)

3.5 Luonnonsuojelualueen rauhoituksen lopettaminen

Yksityisen luonnonsuojelualueen rauhoituksen voi purkaa, mikäli voidaan katsoa, että jokin muu intressi menee luonnonsuojeluintressin edelle, tai mikäli alueen luonnonarvot ovat oleellisesti vähentyneet (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 3: 27 §). Luonnonsuojeluintressin edelle meneviä hankkeita voivat olla esimerkiksi tiehankkeet tai muut julkisten hankkeiden suunnitelmat, mutta ei yksityinen etu. Yleisen edun tulee olla suojeluintressiin nähden ylivertainen ja poikkeuksellisen hyödyllinen. Luonnonarvojen vähentyminen voi johtua joko rauhoituksen kohteen luonnollisesta syystä tapahtuneesta häviämisestä tai muutoin tuhotuista suojeluarvoista. (Similä & Suvantola 2011, 120–121.)

Suojelun lopettamiseen voi aloitteen tehdä maanomistaja, intressin haltija tai ympäristöministeriö. Mikäli hakemus on tullut intressinhaltijalta, on maanomistajaa ja ympäristöministeriötä kuultava asiassa. (Similä & Suvantola 2011, 121.)

Rauhoitusmääräykset voidaan purkaa joko osittain tai kokonaan. Kokonaan tai osittain lakkauttamisen ehtona voi olla se, että maanomistaja palauttaa maksettuja korvauksia, eli perusteettomasti saadun edun. Takaisinmaksua ei kuitenkaan pääsääntöisesti vaadita, mikäli korvausten maksamisesta on kulunut erittäin pitkä aika ja maanomistajan ei katsota hyötyneen korvauksista. (Similä ja Suvantola 2011, 121.)

3.6 Korvaukset maanomistajalle

Maanomistajalla on mahdollisuus saada korvausta menetetyistä metsätulosta, mikäli metsää suojellaan tai hoidetaan niin, että luonnon monimuotoisuus ja ympäristönsuojelu otetaan metsän käytössä ja hoidossa huomioon. Korvausta saa metsäalueen pysyvästä suojelusta tai määräaikaisesta rauhoittamisesta, mutta tukia voi hakea myös luonnonhoidolle Kemera-tukena tai metsätalouden ympäristötukena.

Myös verotuksella kannustetaan maanomistajia luonnonsuojeluun. Tuloverolain perusteella luonnonsuojelualueeksi luovutetusta alueesta saatu voitto on kiinteistönvaihdon yhteydessä verovapaata tuloa, samoin luonnonsuojelualan omistajalle maksettu korvaus taloudellisen hyödyn menetyksestä. (Similä & Suvantola 2011, 197.)

3.6.1 Pysyvä ja määräaikainen rauhoitus

Yksityistä luonnonsuojelualuetta perustettaessa yksi perustamisen edellytys on, että maanomistaja ja ELY-keskus pääsevät sopimukseen korvauksesta. Korvauksesta sovitaan siis etukäteen kertaluontoisesti. Mikäli luonnonsuojelualue perustetaan ilman maanomistajan suostumusta luonnonsuojelulain tarkoittamana luonnonsuojeluohjelma-alueena, korvauksista sovitaan joko maanomistajan kanssa tai korvauksenmäärittämistoimituksessa. (Similä & Suvantola 2011, 169.)

Luonnonsuojelulain mukaan luonnonsuojeluohjelman toteuttamiseksi maanomistajalla on oikeus saada valtiolta täysi korvaus merkittävistä haitoista, jotka johtuvat luontotyyppin tai lajin esiintymispaikan suojelusta tai luontodirektiivissä tarkoitettujen eläinlajien lisääntymis- tai levähdyspaikkojen hävittämiskiellosta. Korvauspäätös syntyy hylätystä poikkeuslupahakemuksesta, tai jos on ilmeistä, ettei poikkeusluvan myöntämiselle ole edellytyksiä, korvaus voidaan määrätä myös ilman poikkeusluvan hakemista. Haitasta johtuva korvaus voidaan määrätä joko enintään kymmeneksi vuodeksi määräaikaisena tai pysyvänä. (Luonnonsuojelulaki 1096/1996 7: 53 §.)

Natura 2000-verkoston sisällyttäminen ei suoraan oikeuta maanomistajaa saamaan korvausta. Valtion korvausvelvollisuus syntyy vasta, kun jokin hanke estyy rauhoitussäännösten johdosta. Mikäli käytön rajoituksesta syntyy maanomistajalle merkittävä haitta, on valtio velvollinen korvaamaan täysimääräisesti rajoituksen aiheuttaman haitan, mikäli luvan saamiselle ei olisi muuta estettä. (Similä & Suvantola 2011, 174–176.)

3.6.2 Kauppa, maanvaihto ja haittakorvaus

Suojeltava alue voidaan myös hankkia valtiolle kaupalla tai maanvaihdolla. Tällöin valtio korvaa alueen käyvän hinnan tai vaihtoarvon mukaisesti maanomistajalle, ja perustaa alueelle luonnonsuojelualueen. (Pesonen, Pasanen & Suvantola 2006, 16.)

Korvattavia haitan lajeja ovat kohteenkorvaus ja vahingonkorvaus. Kohteenkorvaus voi johtua esimerkiksi rakennusoikeuden menetyksestä, metsätalouskäytön estymisestä ja maapohjan arvon muuttumisesta. Vahingonkorvausta voidaan maksaa tilanteessa, jossa maanomistaja on ryhtynyt toteuttamaan hanketta, joka estyy luonnonsuojelun toteuttamisen vuoksi. Mikäli voidaan katsoa, että maanomistaja saa rauhoituksesta hyötyä, kuten läheisen kiinteistön arvonnousua, se otetaan huomioon haitan määrän arvioinnissa. (Similä & Suvantola 2011, 184–188.)

Korvaukseen on yksityisen luonnonsuojelualueen tapauksessa oikeutettu vain maanomistaja, mutta muihin korvauksiin oikeutettuja ovat omistajan lisäksi erityisen oikeuden haltijat. Luonnonsuojelulain 71 §:n mukaan ennen rauhoituksen voimaantuloa perustettu rasite tai muu oikeus ei lakkaa rauhoituksen voimaantullessa. Valtio voi luonnonsuojelulain perusteella ympäristöministeriön luvalla lunastaa itselleen pysyvän oikeuden, jolloin maanomistaja saa lunastuslain mukaisen täyden korvauksen oikeudestaan. (Similä & Suvantola 2011, 168–169.)

3.6.3 Kestävän metsätalouden rahoituslaki

Kestävän metsätalouden määräaikaisen rahoituslain (Kemera-lain) tarkoituksena on edistää taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää metsän hoitoa ja käyttöä. Lain tarkoittamien tukien tarkoituksena on muun muassa lisätä metsien

kasvua, turvata biologista monimuotoisuutta ja edistää metsien sopeutumista ilmastomuutokseen. (Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki 34/2015 1–2 §.) Kemera-lain nojalla myönnettyjen tukien tarkoituksena on mahdollistaa sellaiset metsänhoito ja -parannustyöt, jotka eivät muuten olisi taloudellisesti kannattavia. Hoitotyöt, kuten taimikon hoito ja nuoren metsän hoito tukevat metsän taloudellista ja luonnonmukaista kasvua. (Metsäkeskus 2016a.)

Kemera-tukea voidaan myöntää yksityisessä omistuksessa olevan metsän hoidon tukemiseksi ja kehittämiseksi, mutta ainoastaan metsälain tarkoittamilla alueilla. Kemera-tukea ei siis voida myöntää luonnonsuojelulain tarkoittamille luonnonsuojelualueille tai maankäyttö- ja rakennuslain perusteella suojelluille alueille. Tukea maksetaan hakemuksesta maanomistajan tekemille tai järjestämille metsänhoitohankkeille, hankkeiden toteutumista valvotaan maanomistajan tekemillä toteutusilmoituksilla. Tuen myöntää Metsäkeskus. (Metsäkeskus 2016a.)

3.6.4 Metsätalouden ympäristötuki

Ympäristötukea voi hakea metsälain 10 §:n tarkoittamiin kohteisiin eli erityisen tärkeisiin elinympäristöihin. Tuen myöntämisen tärkeimpänä kriteerinä on kohteen ekologinen laatu ja merkitys biologiselle monimuotoisuudelle. Tuki on tarkoitettu ainoastaan yksityisen omistamille metsille. Metsäkeskus pääsääntöisesti myöntää ympäristötuen, mikäli kohde täyttää valintakriteerit ja elinympäristön ominaispiirteiden säilyttämisestä johtuva taloudellinen menetys on vähäistä suurempi, eli hakkuuarvon on oltava vähintään 3000 euroa tai neljä prosenttia metsänomistajan samalla tilalla olevan metsän hakkuuarvosta. (Metsäkeskus 2016b.)

Ympäristötukikohde jätetään yleensä kymmenen vuoden määräajaksi luonnontilaan, jolloin siitä maksetaan peruskorvaus, hakkuuarvokorvaus ja mahdollisesti muuta korvausta. Peruskorvaus on riippuvainen alueen puukuutiometreistä ja pinta-alasta, hakkuuarvokorvaus on vähäisen haitan ylittävä osa puuston hakkuuarvosta ja muut korvaukset alueen hoitotoimenpiteistä johtuvia korvauksia. Ympäristötuen rauhoitusmääräykset merkitään kiinteistörekisteriin ja ne sitovat määräajan puitteissa myös uutta omistajaa omistajanvaihtotilanteessa. (Metsäkeskus 2016b.)

4 ETELÄ-SUOMEN METSIEN MONIMUOTOISUUSOHJELMA METSO

METSO-ohjelma on 2000-luvun alussa perustettu toimimaan luonnonsuojeluohjelmien tilalla, vapaaehtoisen luonnonsuojelun edistämiseksi ja mahdollistamaan taloudellisten houkuttimien avulla yksityismetsien muuttaminen luonnonsuojelualueiksi. Aluksi METSO perustettiin Etelä-Suomeen, painopistealue valikoitui luonnonsuojelualueiden vähäisen määrän perusteella, ja koska suurin osa metsistä on yksityisessä omistuksessa. Ensimmäinen kokeiluvaihe tapahtui 2003–2007, jonka jälkeen ohjelma laajeni koskemaan myös Oulun läänin länsiosaa ja Lounais-Lappia. (Similä & Suvantola 2011, 89-90.)

METSO-ohjelman kaksi viranomaistahoa ovat Metsäkeskus ja ELY-keskus. ELY-keskus päättää suojelun toteuttamisesta ja Metsäkeskus Kemera-lain mukaisesta ympäristötuesta ja luonnonhoidosta. (METSO – metsänomistajan valinta Suomen luonnon hyväksi 2013, 2.) Metsäkeskus vastaa myös määräaikaisten ympäristötukisopimusten toteuttamisesta ja metsäluonnonhoidon suunnittelusta. Metsäkeskus tarjoaa ELY-keskukselle tietoja suojelualuehankkeen vaiheista ja välittää tiedot hankkeen kohteesta, eli metsästä ja sen puustosta. Myös metsänhoitoyhdistykset osallistuvat alueen luonnonarvojen ja puuston arviointiin ja alueen soveltuvuuden suojelualueeksi arviointiin. (Hujala & Rantala 2012, 6–8.)

METSO-ohjelman toimintaohjelma 2008–2016:n tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. Tätä tavoitetta silmällä pitäen on valtioneuvosto listannut keinoja, joita ovat suojelualueverkoston parantaminen, talousmetsien luonnonhoidon ylläpito ja kehitys, tietopohjan kehitys toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten ja yhteistyön, neuvonnan, koulutuksen ja viestinnän kehittäminen metsä- ja ympäristöorganisaatioiden, metsänomistajien ja metsäammattilaisten välillä. (Ympäristöministeriö 2008, 1–2.)

Vuonna 2014 valtioneuvosto antoi periaatepäätöksen jatkaa METSO-ohjelmaa 2014–2025. Periaatepäätöstä päivitettäessä on huomioitu kokeiluvaiheen ja ensimmäisen kauden 2002–2013 saadut tiedot ja kokemukset, joista valtioneuvosto on katsonut, että tavoitteisiin tullaan pääsemään keinoilla, jotka alun perinkin METSO-ohjelman toteuttamiseksi oli valittu. (Ympäristöministeriö 2014, 1–2.)

METSO-ohjelman yksi päätavoitteista on suojelualueverkoston kehittäminen. Suojelualueita voidaan toteuttaa perustamalla alueelle pysyvä yksityinen luonnonsuojelualue, rauhoittamalla alue määräajaksi tai hankkimalla alue valtiolle luonnonsuojelualueeksi. Periaatepäätöksessään valtioneuvosto edellyttää (asettaa tavoitteeksi) että yksityisen omistamaa maa-alaa saadaan METSO-ohjelman toimenpiteiden piiriin 96 000 hehtaaria vuoteen 2025 mennessä, sisältäen aiemmin valtion lisäsuojeluun osoittamat 13 000 hehtaaria. (Ympäristöministeriö 2014, 5–6.)

4.1 METSO lukuina

METSO-ohjelman toteutus vuosina 2008–2015 on esitelty taulukossa 2. Kahdeksan vuoden aikana ohjelman puitteissa on eri menetelmin rauhoitettu yli 42 000 hehtaaria metsiköitä, joka on 45 prosenttia valtioneuvoston asettamasta 96 000 hehtaarin tavoitteesta, johon sisältyy Metsähallituksen METSO-suojelemat 13 000 hehtaaria vuodelta 2014. Yksityisen omistaman METSO-alueen keskipinta-ala on noin 10 hehtaaria, valtiolle myydyn kohteen keskipinta-ala noin 16 hehtaaria ja kaikkien METSO-kohteiden keskimääräinen pinta-ala noin 12 hehtaaria. Ympäristötukisopimukset kattavat 33 293 hehtaaria ja luonnonhoitohankkeet 4 265 hehtaaria, joka on yhteensä 47 prosenttia niille asetetusta pinta-ala-tavoitteesta 82 000 hehtaaria. (Anttila, Koskela, Kuusela & Syrjänen 2016, 5–6.)

Taulukko 2. METSO-ohjelman toteutus vuosina 2008–2015 (Koskela, Loiskoski, Paloniemi, Syrjänen 2010,11; Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2010, 10; Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2011, 10; Anttila, Rantala, Sirkiä & Syrjänen 2013, 11; Anttila, Kuusela, Rantala & Syrjänen 2014, 6; Anttila, Koskela, Kuusela & Syrjänen 2015, 7; Anttila ym. 2016, 7)

	Hankinnat valtiolle		Yksityiset suojelualueet		Määräaik. rauhoitus		yht. ha	tavoite ha
	kpl	ha	kpl	ha	kpl	ha		
2008	56	868	82	537	2	30	1 435	
2009	40	1 367	85	826	3	12	2 205	
2010	84	1 661	245	2 304	12	65	4 030	4 000
2011	153	2 862	300	2 956	23	194	6 012	5 000
2012	159	3 086	352	4 248	25	170	7 504	6 250
2013	175	3268	379	4 235	13	109	7 612	6 325
2014	181	3004	379	5 008	12	88	8 100	7 500
2015	116	2055	325	3 822	8	76	5 953	5 680
yht.	964	18 171	2147	23 936	98	744	42 851	

Taulukossa 3 on esitelty ympäristöministeriön talousarvion rahoitus METSO-ohjelmalle 2008–2015 sekä toteutuneet maanomistajalle maksetut korvaukset. Korvauksia maanomistajille on maksettu lähes 198 miljoonaa euroa. Tämän lisäksi METSO-ohjelman aikana ympäristötukeen on käytetty 43,2 miljoonaa euroa, ja luonnonhoitohankkeisiin 14,2 miljoonaa euroa. Maa- ja metsätalousministeriön talousarviossa näihin on osoitettu vuosittain 6,0–10,8 miljoonaa euroa. Vuonna 2016 METSO-ohjelmaa toteutetaan noin 18–19 miljoonalla eurolla, mutta 2017–2018 käytettävissä on enää noin 10 miljoonaa euroa vuosittain. (Anttila ym. 2016, 6.)

Taulukko 3. Valtion talousarvio ja METSO-ohjelmaan käytetyt varat 2008–2015 (Koskela ym. 2010,11; Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2010, 10; Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2011, 10; Anttila ym. 2013,11; Anttila ym. 2014, 6; Anttila ym. 2015, 7; Anttila ym. 2016, 6–7)

	Talousarvio	Toteutunut
	€	€
2008	7 000 000	8 700 000
2009	8 500 000	9 728 664
2010	22 500 000	21 256 400
2011	29 000 000	24 407 871
2012	32 000 000	33 874 299
2013	33 600 000	34 249 041
2014	33 700 000	36 848 295
2015	30 000 000	28 718 019
yht.	196 300 000	197 782 589

4.2 METSO-suojelu

Pysyvään suojeluun metsänomistajalla on METSO-ohjelman puitteissa kaksi vaihtoehtoa. Metsänomistaja voi hakea yksityisen suojelualan perustamista ELY-keskukselta, jolloin maan omistusoikeus säilyy alkuperäisellä maanomistajalla, ja ELY-keskus maksaa suojelusta verovapaasti puuston ja maapohjan arvoa vastaavan korvauksen. Pysyvästi alueen voi suojella myös myymällä kiinteistökaupalla metsätilan tai sen määräalan valtion omistukseen luonnonsuojelutarkoituksiin. Tällöin kauppahinta sovitaan myyjän ja ostajan kesken, myyjälle kauppahinta maksetaan verovapaasti. Molemmissa tapauksissa päätöstä haetaan ELY-keskukselta, joka arvioi alueen soveltuvuuden luonnonsuojelutarkoituksiin. Kolmantena pysyvän suojelun keinona metsätila voidaan myös vaihtaa tilusvaihdon keinoin valtion omistamaan metsämaahan, jolloin maanomistaja voi suojella oman kohteensa, mutta samalla jatkaa metsätaloutta. (METSO – metsänomistajan valinta Suomen luonnon hyväksi 2013, 5–7.)

Määräaikaiseen suojeluun metsänomistajalla on kaksi vaihtoehtoa. Metsänomistaja voi hakea ELY-keskuksen rahoittamaa, luonnonsuojelulain nojalla toteutettavaa, korkeintaan 20 vuoden määräaikaista suojelusopimusta, jolla metsäalue rauhoitetaan määräajaksi. Tällainen sopimus sopii kohteille, jonka luonnonarvojen odotetaan muuttuvan nopeasti. Lyhyemmäksi ajaksi voidaan tehdä 10 vuoden ympäristötukisopimus Metsäkeskuksen kanssa. Tällöin puustoon perustuvan korvauksen maksaa Metsäkeskus. Ympäristötukea voidaan myöntää esimerkiksi metsälain suojaamille arvokkaille elinympäristöille. (METSO – metsänomistajan valinta Suomen luonnon hyväksi 2013, 5–7.)

Luonnonhoito tähtää luonnonarvojen ylläpitoon, lisäämiseen tai metsän palauttamiseen luonnontilaisemmaksi. Luonnonhoitohankkeet ovat Metsäkeskuksen organisoimia hankkeita, jotka sisältävät sekä toimenpidesuunnittelun että niiden toteutuksen. Maanomistaja voi saada luonnonhoitohankkeeseen Metsäkeskuksen Kemera-tukea, eikä luonnonhoidosta aiheudu metsänomistajalle kuluja. (METSO – metsänomistajan valinta Suomen luonnon hyväksi 2013, 5.)

4.3 Alueen soveltuvuus METSO-ohjelmaan

METSO-ohjelman luonnonsuojelubiologiset valintaperusteet on laadittu kustannustehokkuuden ja metsien monimuotoisuuden turvaamista silmällä pitäen. Niiden tarkoituksena on tukea päätöksiä tavoitteiden saavuttamiseksi sekä talousmetsissä, että suojelualueilla. Varsinaisten puustoisten elinympäristöjen lisäksi alueen valintaan vaikuttavat alueen sijainti suhteessa muihin suojelualueisiin ja myös alueen vaikutukset ympäristön elinkeinotoimintaan, virkistys- ja matkailukäyttöön sekä kulttuuriarvoihin. (Ympäristöministeriö 2014, 2.)

Valintaperusteet on laadittu siten, että ne tukevat ELY-keskuksen ja Metsäkeskuksen päätöksentekoa sitomatta tiukasti metsänomistajaa tai viranomaista, eikä niitä tule välttämättä kirjaimellisesti noudattaa, vaan soveltaa niin, että suojelu vastaa tarpeita ekologisesti ja kustannustehokkaasti. Suojelu perustuu metsänomistajan tahtoon ja vapaaehtoisuuteen, ja keinot valitaan myös käytännön seikat huomioiden. (Hakalisto ym. 2016, 7–8.)

Monimuotoisuuden kannalta arvokkaita metsäluonnon ympäristöjä on kymmenen. Elinympäristöille on määritelty kriteerit, joiden perusteella ne voidaan luokitella. Elinympäristöjä ovat:

- 1) lehdot
- 2) monimuotoisuudelle merkittävät kangasmetsät
- 3) monimuotoisuudelle merkittävät suot
- 4) vesistöjen lähimetsät
- 5) metsäluhdat ja tulvametsät
- 6) metsäiset kalliot, jyrkänteet ja louhikot
- 7) kalkkikallioiden ja ultraemäksisten maiden metsäiset elinympäristöt
- 8) harjujen paahdeympäristöt
- 9) puustoiset perinnebiotoopit
- 10) Maankohoamisrannikon monimuotoisuuskohteet (Hakalisto ym. 2016, 9.)

Valintaperusteet on jaettu kolmeen luokkaan, jotka ovat

- 1) ensisijaiset METSO-kohteet, monimuotoisuudelle selvästi arvokkaat alueet puuston rakennepiirteiltään ja/tai lajistoltaan
- 2) muut puuston rakennepiirteiltään tai lajistoltaan monimuotoiset kohteet, mutta jotka ovat yleensä I-luokan kohteita nuorempia tai niukkalahopuisempia
- 3) sijainniltaan hyvät tai rakennepiirteiltään suotuisaan suuntaan kehittyvät ympäristöt.

Elinympäristön rakennepiirteet ja muut ominaisuudet on määritelty valintaperusteissa, ja niitä ovat esimerkiksi lahoppuun määrä, lehtoisuus, soistuneisuus ja luonnontilainen tai ennallistamiskelpoinen vesitalous. (Hakalisto ym. 2016, 9–11.)

Arvioitavan kohteen valintaan vaikuttavat luokituksen lisäksi myös kohteen sijainti ja koko, lajisto, kohteeseen rajoittuvat muut luontotyypit sekä tarve ja mahdollisuudet tehdä luonnonhoito- ja ennallistamistöitä. Kohdetta arvioidaan myös sen suojelun tuoman kokonaisyödyn kannalta, eli monimuotoisuuden säilyttämisen ja kustannushyödyn osalta. Alueellisesti valintaan vaikuttavat metsän erilaiset

ominaisuudet eri osissa maata: lahopuun määrä, puuston ikä ja maankäytön historia, ja nämä tuovat erilaisia edellytyksiä suojelualueiden verkoston luomiselle. Alueet, joilla on useita suojeltuja elinympäristöjä, ovat rikkaampia myös uhanalaisten lajien osalta. Ohjelman painopistealue oli aluksi Etelä-Suomessa, Pohjanmaalla, Lounais-Lapissa ja Kainuun itäosissa, mutta suojelualueita on perustettu joka puolelle maata. Pinta-alaltaan monimuotoisuudelle merkittäviä ovat yli 10 hehtaarin alueet, joilla on monimuotoisuuden kannalta merkittäviä rakennepiirteitä, ja yli 30 hehtaarin alueet, jotka sisältävät useita erityyppisiä elinympäristöjä. (Hakalisto ym. 2016, 9–10, 14, 18.)

METSO-ohjelman yhtenä valintaperusteena ovat myös taloudelliset, sosiaaliset ja kulttuurista hyvinvointia tuovat seikat. Elinympäristöjen suojelu ja monimuotoisuuden säilymisen turvaaminen voivat tuoda lisäarvoa yhteisölle ja elinkeinotoiminnalle, kuten opetuksessa, matkailussa ja luonnonhoidossa. Virkistys- ja maisema-arvot luovat hyvinvointia ja lisäävät tietoisuutta ja osallistumista ympäristön ja monimuotoisuuden suojeluun. (Hakalisto ym. 2016, 19.)

4.4 Hakeminen

METSO-ohjelmaan hakeutuu maanomistaja omasta aloitteestaan, viranomaisten tarjoamien tietojen pohjalta. Metsänomistaja voi haluta hakea suojelupäätöstä esimerkiksi tilakohtaisen metsäsuunnittelun, suometsän kunnostushankkeen suunnittelun tai sukupolvenvaihdoksen yhteydessä. Prosessi kuitenkin käynnistyy aina maanomistajan tarjotessa metsätilaansa tai sen osaa METSO-kohteeksi. (Hujala & Rantala 2012, 9–11.)

Asiantuntija, eli Metsäkeskus tai metsänhoitoyhdistys arvioi kohteen soveltuvuuden METSO-kohteeksi. Apuna käytetään eri viranomaisten rekistereitä, metsäsuunnitelmatietoja ja ilmakuvia. Metsästä arvioidaan puuston määrää ja sen luontoarvoja, niin suojelun kuin korvauksen suuruudenkin perusteeksi. Arvioijan on välttämätöntä käydä kohteessa saadakseen käsityksen alueesta ja sen luontoarvoista, ja metsänomistajan kanssa yhteistyössä käydään alue ja suojelun tarve lävitse. Metsänomistaja voi vaikuttaa suojeltavan alueen laajuuteen ja suojelun määräyksiin, esimerkiksi metsästyoikeuden säilyttämisen yhteydessä. Päätök-

sen suojelusta tekee luonnonsuojelualueen perustamisen tapauksessa ELY-keskus ja määräaikaisesta rauhoituksen tapauksessa Metsäkeskus. (Hujala & Rantala 2012, 9–11.)

Luonnonhoitohanke tulee vireille metsänomistajan aloitteesta, ja se suoritetaan kustannustehokkuuden ja ekologisen vaikuttavuuden vuoksi yleensä usealla lähekkäin olevalla kiinteistöllä yhtä aikaa. Kohteen sopivuus toivotulle hankkeelle ja hankkeen tarve arvioidaan Metsäkeskuksen toimesta, joka myöntää myös rahoituksen hankkeelle, mikäli sopimus syntyy. Työn toteuttaja valitaan tapauskohtaisesti. Hankkeen onnistuminen arvioidaan metsänomistajan ja Metsäkeskuksen välillä sen toteuduttua. (Hujala & Rantala 2012, 30–31.)

5 POHDINTA

Suomen luonto on ainutlaatuinen ja monimuotoisuudessaan maailman huippua, mutta luokitelluista luontotyypeistä tällä hetkellä yli puolet on jossain määrin uhanalaisia ja kolmasosa erittäin tai äärimmäisen vaarantuneita. Tämä on uhka luontotyypeille, lajeille ja niiden elinympäristöille. Monimuotoisuuden heikkene- mistä yritetään toteuttaa valtion keinoin perustamalla luonnonsuojelualueita ja erämaita, mutta myös yksityisten maanomistajien avulla, tukemalla vapaaehtoi- sia luonnonsuojelu ja -hoitohankkeita.

Suomessa on varsin kattava ympäristönsuojelulainsäädäntö ja ekologiset näkö- kohdat otetaan huomioon muussakin lainsäädännössä, joka koskee mahdolli- sesti ympäristöä muuttavaa toimintaa. Kansalliset määräykset ja Euroopan Unio- nin lainsäädäntö velvoittavat valtion, yritykset ja yksityiset hankkeissa ottamaan ympäristölliset näkökohdat huomioon.

Lainsäädännön velvoittavuus koskee tiettyjä lajeja, elinympäristöjä ja rakennus- ja muutostöitä. Laki mahdollistaa vapaaehtoisen ja laajemmankin ympäristönsuo- jelun, mutta tiedon on tultava maanomistajille muualta. Yksityisille maanomista- jille olisi tärkeää saada tietoa arvokkaista elinympäristöistä ja luontotyypeistä, luonnon monimuotoisuuden säilyttämisestä ja puhtaan, koskemattoman luonnon arvosta. Tällä tavalla tärkeät, uhanalaiset ja luonnonkauniit kohteet voitaisiin tun- nistaa ja saattaa suojelun piiriin. Maanomistajalla on oikeus saada korvausta ai- heutuneista haitoista ja tulonmenetyksestä, joten taloudelliset seikatkaan eivät ole esteenä, mikäli maanomistajissa saadaan herätettyä kiinnostusta ympäristöä ja sen suojelua kohtaan.

Suojelun menetelmä valitaan aina maanomistajan odotusten ja ympäristön ja suojelun tarpeen vaatimusten mukaan. Viranomaisella on tarkat, mutta joustavat kriteerit suojelualueiden valinnasta, ja myös maanomistajaa kuunnellaan. Pysy- västä tai määräaikaisesta suojelusta maksetaan korvausta, alueen myynnistä tai vaihdosta maapohjineen maksetaan käypä arvo ja luonnonhoitohankkeille myön- netään tukea.

METSO-ohjelma on hyvä esimerkki hankkeesta, joka pitkäjänteisellä työllä on tavoittanut jo tuhansia metsänomistajia, joilla on ollut hallussaan arvokasta luontoa ja jotka ovat halunneet sitä suojella. Kahdeksan ensimmäisen toimintavuoden aikana lähes puolet ohjelmalle asetetusta tavoitepinta-alasta on saatu suojeltua, ohjelman kestäessä vuoteen 2025 asti. Huolestuttavaa on, että ohjelmaan valtion talousarviossa osoitetut määrärahat tulevat ainakin kuluvana ja seuraavana vuonna vähenemään noin kolmannekseen vuosikymmenen alkuvuosien budje-teista. Suojeltujen alueiden määrän kasvu saattaa tulevina vuosina hidastua merkittävästi, joka taas saattaa olla ristiriidassa sen kanssa, että metsänomistajien tietoisuus ympäristönsuojelusta lisääntyisi hankkeen myötä ja halu ympäristön-suojeluun kasvaisi. Suojeltavat elinympäristöt joudutaan valikoimaan tarkemmin eikä suojelua pystytä toteuttamaan siinä laajuudessa kuin olisi tarpeenmukaista.

Maanomistajia tulisi lähestyä, tiedottaa, tukea ja neuvoa luonnonsuojeluasioissa aktiivisesti. Suojelun tarpeessa olevien luontotyyppien, elinympäristöjen ja lajien kirjo, toimijoiden ja tiedonlähteiden runsas määrä (YM, MMM, ELY-keskus, Met-säkeskus, metsänhoitoyhdistykset, LUKE, SYKE, kunnat) ja suojelun monet vaih-toehdot saattavat saada kiinnostuneenkin maanomistajan hylkäämään ajatuk-sen. Toisaalta METSO on omalta osaltaan suhteellisen yksinkertainen vastaus tähän ongelmaan, mikäli kohde on ohjelmaan soveltuva.

Myös opinnäytetyö yrittää vastata tähän kysymykseen esittelemällä lyhyesti luon-nonsuojelun eri vaihtoehtoja. Jokainen kohde on ainutlaatuinen eikä suojelu- tai hoitovaihtoehdon valinta ole yksiselitteinen, mutta tässä opinnäytetyössä on kä-sitelty yleisimmät tapaukset, niiden valintaperusteet ja korvauksen aiheet.

Opinnäytetyön aihe laajeni prosessin aikana yksityisistä luonnonsuojelualueista kattamaan luonnonsuojelua yksityismailla kokonaisuutena. Mielestäni aiheen ra-jaus oli onnistunut koska aiheeseen perehtyessäni huomasin, että luonnonsuoje-lualueen perustaminen on yksi osa laajemmasta kokonaisuudesta eikä alkupe-räinen rajausta eli yksityisen luonnonsuojelualueen perustaminen olisi antanut riit-tävää kuvaa.

LÄHTEET

Anttila, S., Rantala, M., Sirkiä, S. & Syrjänen, K. (toim.) 2013. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2020 METSO:n tilannekatsaus 2012. Metlan työraportteja 264. Helsinki: Metsäntutkimuslaitos.

Anttila, S., Kuusela, S., Rantala, M. & Syrjänen, K. (toim.) 2014. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2020 METSO:n tilannekatsaus 2013. Metlan työraportteja 293. Helsinki: Metsäntutkimuslaitos.

Anttila, S., Koskela, T., Kuusela, S. & Syrjänen, K. (toim.) 2015. METSO:n tilannekatsaus 2014. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 2015:28. Helsinki: Luonnonvarakeskus.

Anttila, S., Koskela, T., Kuusela, S. & Syrjänen, K. (toim.) 2016. METSO:n tilannekatsaus 2015. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2025. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 2016:20. Helsinki: Luonnonvarakeskus.

Erämaalaki 17.1.1991/62.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2010. Viitattu 14.3.2017 <http://www.metsonpolku.fi/download/noname/%7B26E53186-70C7-457D-8876-0159195CDC7A%7D/116642>.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016 METSO:n tilannekatsaus 2011. Viitattu 13.3.2017 <http://www.metsonpolku.fi/download/noname/%7B2101C8A1-4464-4BA5-9A8A-9AFE257F2203%7D/116641>.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/35/EY ympäristövastuusta ympäristövahinkojen ehkäisemisen ja korjaamisen osalta.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta.

European Commission 2016a. Birds Directive. Viitattu 21.1.2017 http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/birdsdirective/index_en.htm.

European Commission 2016b. Species protected under the Habitats Directive. Viitattu 21.1.2017 http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/habitats_dir_en.htm.

Hakalisto, S., Mikkola, J., Musta, I., Nissinen, M., Savolainen, R., Seppälä, J., Seppälä, M., Siitonen, J., Syrjänen, K. & Valkeapää, A. 2016. Monimuotoisuudelle arvokkaiden metsäympäristöjen tunnistaminen. METSO-ohjelman luonnontieteelliset valintaperusteet 2016–2025. Ympäristöministeriön raportteja 17 | 2016. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Hujala, T. & Rantala, M. 2012. METSO-opas metsäalan toimijoille. Helsinki: Metsäntutkimuslaitos.

Jäppinen, J., Kivimaa, T., Kuuluvainen, T., Rassi, P., Salpakivi-Salomaa P. & Siitonen, J. 2004. Ihmisen vaikutus Suomen metsiin. Teoksessa P. Keto-Tokoi, J. Kostamo, M. Kuusinen, J. Kuuluvainen, T. Kuuluvainen, M. Ollikainen, L. Saaristo & P. Salpakivi-Salomaa (toim.) Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus. Helsinki: Edita Publishing Oy, 113–141.

Kalastuslaki 10.4.2015/379.

Kestävän metsätalouden määräaikainen rahoituslaki 23.1.2016/34.

Kontula, T., Raunio, A. & Schulman A. (toim.) 2008. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus – Osa 1, tulokset ja arvioinnin perusteet. Helsinki: Suomen ympäristökeskus.

Koskela, T., Loiskekoski M., Paloniemi, R. & Syrjänen K. (toim.) 2010. Metso-ohjelman väliarvio 2010. Toiminta-ohjelman käynnistyminen 2008–2009. Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelma 2008–2016. Viitattu 13.3.2017 <http://www.metsonpolku.fi/download/noname/%7B89FCE531-6397-4606-A052-6DE2C0E79FF8%7D/116644>.

Koskiensuojelulaki 23.1.1987/35.

Kuusiniemi, K., Leinonen, J., Marttinen, K., Salila, J., Seppälä, M. & Siitari, E. 2015. Ympäristönsuojelulainsäädäntö. Porvoo: Edita.

Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä 30.12.2004/1299.

Luonnonsuojeluasetus 14.2.1997/160.

Luonnonsuojelulaki 23.2.1923/71.

Luonnonsuojelulaki 20.12.1996/1096.

Maa-aineslaki 24.7.1981/555.

Maankäyttö- ja rakennuslaki 5.2.1999/132.

Maastoliikennelaki 22.12.1995/1710.

METSO – metsänomistajan valinta Suomen luonnon hyväksi 2013. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Metsähallitus 2014. Suojelualueiden hoidon ja käytön periaatteet. Helsinki: Edita Prima Oy.

Metsäkeskus 2016a. Kemera-tuet. Viitattu 27.2.2017 <https://www.metsakeskus.fi/kemera-tuet>.

Metsäkeskus 2016b. Ympäristötuki. Viitattu 27.2.2017 <https://www.metsakeskus.fi/ymparistotuki>.

Metsälaki 12.12.1996/1093.

Mönkkönen, M. 2004. Suomen metsäluonto – osa globaalia monimuotoisuutta. Teoksessa P. Keto-Tokoi, J. Kostamo, M. Kuusinen, J. Kuuluvainen, T. Kuuluvainen, M. Ollikainen, L. Saaristo & P. Salpakivi-Salomaa (toim.) Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus. Helsinki: Edita Publishing Oy, 19–48.

Neuvoston direktiivi 92/43/ETY luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.

Pesonen, L., Pasanen, A. & Suvantola, L. 2006. Luonnonsuojelun korvausjärjestelmä. Suomen Ympäristö 2006:9. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Siitonen, J. & Hanski, I. 2004. Metsälajiston ekologia ja monimuotoisuus. Teoksessa P. Keto-Tokoi, J. Kostamo, M. Kuusinen, J. Kuuluvainen, T. Kuuluvainen, M. Ollikainen, L. Saaristo & P. Salpakivi-Salomaa (toim.) Metsän kätköissä – Suomen metsäluonnon monimuotoisuus. Helsinki: Edita Publishing Oy, 76–105.

Similä, J. & Suvantola, L. 2011. Luonnonsuojeluoikeus. Helsinki: Edita.

Sillanpää, J. 2003. Tilusjärjestelyjen käyttö suojelualueiden toteuttamisessa. Maankäyttö 2/2013, 27–29.

Suomen ympäristökeskus SYKE 2015a. Luontotyyppien esittelyt: luontodirektiivin luontotyypit. Viitattu 21.1.2017 http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Luontotyyppit/Luontodirektiivin_luontotyypit/Luontotyyppien_esittelyt.

Suomen ympäristökeskus SYKE 2015b. Luonto- ja Lintudirektiivien lajit. Viitattu 21.1.2017. http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Luonto/Lajit/Luonto_ja_lintudirektiivien_lajit.

Suomen ympäristökeskus SYKE 2015c. CITES-lainsäädäntö. Viitattu 21.1.2017 <http://www.ymparisto.fi/cites/lainsaadanto>.

Suomen ympäristökeskus SYKE 2017. Ladattavat paikkatietoaineistot. Viitattu 30.3.2017 http://www.syke.fi/fi-FI/Avoim_tieto/Paikkatietoaineistot.

Tilastokeskus 2017. Ympäristö ja luonnonvarat. Viitattu 30.3.2017 http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_alue.html.

Vesilaki 27.5.2011/587.

Ympäristöministeriö 2008. Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2008–2016. Viitattu 21.1.2017 <http://www.metsopolku.fi/download/noname/%7BA51BCBD0-0CAB-47B9-8F3B-C7482A8DDFF4%7D/115128>.

Ympäristöministeriö 2014. Valtioneuvoston periaatepäätös Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta 2014–2025. Viitattu 21.8.2017 <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BE4BA4C28-3815-4E62-87B5-AF9226CF749C%7D/100323>.

Ympäristöministeriö 2016a. Luonnon monimuotoisuus. Viitattu 31.1.2017
http://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus.

Ympäristöministeriö 2016b. Ympäristövahinkolainsäädäntö. Viitattu 21.1.2017
http://www.ym.fi/fi-fi/ymparisto/lainsaadanto_ja_ohjeet/Ymparistovahinkolainsaadanto.

Ympäristöministeriö 2016c. Natura 2000 -verkosto turvaa monimuotoisuutta. Viitattu 22.2.2017
http://www.ym.fi/fi-FI/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Luonnonsuojelualueet/Naturaalueet.

Ympäristöministeriö 2016d. Luonnonsuojelu yksityismailla 2016. Viitattu 16.3.2016
http://www.ym.fi/fi-fi/Luonto/Luonnon_monimuotoisuus/Luonnonsuojelualueet/Luonnonsuojelu_yksityismailla.

Ympäristöministeriön asetus luonnonsuojelualan merkitsemisestä maastoon 13.4.2016/261.

Ympäristönsuojelulaki 27.6.2014/527.